

УДК 1:37 (092)

М. В. Розпутна
аспірант Інституту філософської освіти і науки
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ДЖОН ДЬЮЇ ЯК НАУКОВЕЦЬ, ФІЛОСОФ ТА ОСВІТЯНИН

З ім'ям видатного американського вченого Джона Дьюї (1859–1952) пов'язують розвиток нової філософської діяльності, що отримала назву «філософія освіти». Важливо зазначити, що в історії людства філософські ідеї не так часто набували такого практичного значення, щоб ставати дороговказами для тих, хто безпосередньо займається організацією системи виховання й навчання. Безперечно, Джон Дьюї вважається класиком американського прагматизму поряд із Джонатаном Едвардсом, Ральфом Емерсоном, Чарльзом Пірсом, Вільямом Джемсом.

На сьогодні в українській філософській думці, зокрема вчені Л. Українець, В. Сухіна, О. Шапаренко, В. Калюжна, Л. Ваховський, Джона Дьюї розглядають насамперед як реформатора освіти, видатного педагога. Цікавим також є його постать як науковця, активного соціального та політичного діяча, розробника концепції демократизації освіти й суспільства. Особливу увагу у вивченні поглядів вченого приділяли зарубіжні дослідники, зокрема У.Х. Кілпатрик, Г. Кершенштейнер, Е. Шпрангер, С.І. Гессен, Е. Дюркгейм.

Потреба в переосмисленні та перебудові направленості в навчанні й вихованні зумовлена передусім змінами в соціальній і економічній сферах, що опирались у той час на розвиток промисловості, точних наук, а також розвитком демократії. Ці зміни потребували серйозних змін як в освіті, так і в усіх сферах суспільного життя.

Метою статті є розкриття етапів формування поглядів Джона Дьюї як реформатора освіти, суспільного діяча та науковця.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання комплексу завдань, а саме: дослідити етапи становлення Джона Дьюї як філософа; визначити специфіку поняття «інструменталізм», «прагматизм», «досвід» у роботах вченого; обґрунтувати особливість філософських поглядів американського філософа крізь освітню й педагогічну діяльність.

З огляду на сформульовані мету та завдання дослідження поділимо на кілька частин, де розглянемо етапи становлення філософа й педагога, а також проаналізуємо погляди Джона Дьюї як прагматика в історії філософії, його наукову та суспільну діяльність.

Джон Дьюї розпочав своє становлення як філософ із Вермонтського університету (США), де навчався за програмою вільних мистецтв. Саме тут він з особливим захопленням займається філософією під керівництвом професора Торейя, який читав курс філософії етики. Продовжив навчання в університеті Джона Хопкінса. Відзначимо, що на кафедрі філософії на час вступу Джона Дьюї працювало лише три викладача, це були Чарльз Пірс (американський філософ, логік, математик і природознавець, засновник прагматизму), який читав курс логіки; Стенлі Холл (американський психолог, педагог), фахівець у галузі експериментальної психології; Джордж Морріс (американський філософ), який викладав історію філософії. Саме ці троє вчених справили великий вплив на формування філософських, психологічних і педагогічних поглядів молодого вченого. «Особливим був вплив Джорджа Морріса, адже він дав розуміння Джону Дьюї основних засад німецької філософії, зокрема Георга Гегеля та Іммануїла Канта» [6, с. 18]. У 1884 р. вчений захистив дисертацію на тему «Психологія Канта» й за рекомендацією Джорджа Морріса почав викладати в Мічиганському університеті.

Саме Джордж Морріс уважався одним із перших послідовників гегельянської філософії у США. Його найвідоміші роботи – «Британська думка і мислителі», «Філософія і християнство», «Філософія Гегеля про державу та історію». Особливий вплив на Джона Дьюї справили лекції вченого релігійного характеру, зокрема на тему християнської етики, агностицизму. З упевненістю скажемо, що Джон Дьюї перейняв у свого викладача погляди на релігійні основи своєї філософії та, спираючись на праці німецьких мислителів, розкрив їх у своїх роботах.

На початку своєї кар'єри Джон Дьюї захоплювався гегелівською логікою, особливо вченням про поняття, але це не заважало йому водночас займатися й експериментальною психологією. Зазначимо, що засновником останнього напрямку вважають Стенлі Холла, який також викладав під час навчання Джона Дьюї. Зокрема, Стенлі Холл в експериментальній психології довів, що людський розум є богословською (теологічною) діяльністю живого організму, причому спрямований на «божественне», а психологія є основою для решти дисциплін, через яку абсолют виявляє себе у світі. У роботі «Психологія» (1886) він підкреслював, що «об'єктом психологічного дослідження є цілісна людина і її практична діяльність» [7, с. 167]. При цьому Джон Дьюї критикував тих психологів, які штучно ізолювали різні боки психічного життя або ж давали йому суто фізіологічне пояснення (наприклад, за допомогою поняття рефлекторної дуги).

Діяльність вченого була пов'язана насамперед із університетом в Чикаго. Джон Дьюї відомий не тільки як філософ і психолог, а і як реформатор шкільної освіти, а також громадський діяч. Його педагогічні ідеї отримали практичне втілення не тільки у США, а й в інших країнах, зокрема у СРСР (у 1920-ті рр.).

Одна з найбільш відомих робіт Джона Дьюї – «Вплив Дарвіна на філософію» (1910). Як і Чарльз Пірс, Джон Дьюї був прихильником еволюційного підходу, підкреслюючи, що пристосування до середовища, здійснюване різними засобами, є основним завданням людини. Але, на відміну від Чарльза Пірса, він не прагнув до створення метафізичної теорії еволюційного процесу.

Важливу роль для формування основ «філософії освіти» мала праця Джона Дьюї «Демократія і освіта» (1916), що й у наші дні не втратила своєї актуальності. Однією з його головних філософських робіт є «Реконструкція у філософії» (1920), яку він кілька разів перевидавав за життя. Джон Дьюї, закликаючи звернутися від «проблем філософії» до «проблем людей», пропонує «реконструювати філософію», щоб вона мала більш практичний характер. Він зазначає, що пізнання має виключно пасивну дію, пристосувальницьку позицію, адже основною функцією й здатністю інтелекту є установлення ефективних і корисних відносин із об'єктами навколишнього світу. «Функція інтелекту», на думку Дж. Дьюї, не в тому, щоб копіювати об'єкти навколишнього світу, а в тому, щоб установити шлях «найбільш ефективних і важливих відносин із цими об'єктами» [9, с. 34–67].

Питанням естетики була присвячена книга «Мистецтво як досвід» (1934). Учений надавав естетичному досвідові велике значення, підкреслюючи, що мистецтво має стати частиною людського життя. Джон Дьюї визначає основну мету філософії мистецтва – «постійне об'єднання витворів мистецтва як рафіновані інтенсивні фор-

ми досвіду й буденні вчинки, страждання універсально визначені як складові досвіду» [9, с. 44]. Буденний досвід, на думку філософа, включає в себе не тільки щоденні звички, ритуали, фольклор певної культури, а й сферу цінностей, мрій, надій. Джон Дьюї переглядає основні естетичні категорії у взаємодії із метафізичним натуралізмом, він зазначає, що мистецтво, як і філософія, не може бути зрозуміле або критично розглянуте окремо від соціальних та історичних умов виникнення. Мистецтво розглядається як досвід, що відрізняє прикладне мистецтво й науку.

Зупинимо увагу на розумінні досвіду за Джоном Дьюї. Досвід визначається як взаємодія із природним і суспільним середовищем. Більша частина того, що традиційно називають «людською природою», є не більше ніж результат випадкових суспільних звичок. Усевагальною характеристикою звички є колективне й індивідуальне прагнення до досвіду, пов'язане з максимальним задоволенням бажань, яким би не був їхній зміст. Досвід фундаментально розвивається у природі. Досвід, отриманий заради зовнішніх цілей, говорить про «інструменталістську» фазу розвитку, а досвід заради самого себе – це діяльність, «кінцева» стадія. Інструментальний метод дослідження вимагає в кожному випадку починати все спочатку й рухатися вперед шляхом спроб і помилок. Саме такий метод, на думку Дж. Дьюї, найбільше відповідає демократичному устрою американського суспільства, даючи кожному змогу вільно експериментувати на свій страх і ризик і в такий спосіб удосконалювати досвід. Робота Джона Дьюї вплинула на дослідження таких учених, як Стівен Пеппер, Монро Бредслі, Морс Пекем, Леонард Меер.

Логіко-методологічна концепція американського філософа в найбільш цілісному вигляді подана в «Логіці: теорії дослідження» (1938), а його аксіологічна концепція – у книзі «Теорія оцінки» (1939) [8, с. 75]. В останній роботі ми бачимо судження про цінність оцінюваного. Свій «інструменталізм» Джон Дьюї розглядав як логічну версію прагматизму.

Прагматизм як філософська течія виникає в США наприкінці XIX – початку XX ст. Основоположники прагматизму – Чарльз Сандерс Пірс (1839–1914), Вільям Джеймс (1842–1910), Джон Дьюї (1859–1952) – уважали, що філософія повинна займатись проблемами людини, тобто цілями та засобами їх вирішення, і стати тим, що спрямовує людину на досягнення необхідного [9, с. 55]. Людина діє й в ірраціональному світі, спроби досягнути об'єктивної істини є безглуздими. Тому до наукових теорій, соціальних ідей, моральних принципів варто підходити «інструментально», з погляду їхньої вигоди, зручності для досягнення цілей.

Отже, аналізуючи основні погляди представників прагматизму, робимо висновок, що вся діяльність людина має бути спрямована на досягнення цілей засобами логічних міркувань і перетворень, а те, що корисне та приносить успіх, виявляється істинним.

Звернімося до розгляду поняття «прагматизм»: прагма – це слово означає «дія», від якого утворені слова «практика», «практичний». Уперше воно було запроваджене у філософії Чарльзом Пірсом у 1878 р. у статті «Як зробити наші ідеї зрозумілими» (“How to make Our Ideas Clear”) у науковому часописі “Popular Science Monthly”. Учений доводить, що переконання, по суті, є правилами для дії, для того щоб з'ясувати зміст якого-небудь твердження, люди повинні лише визначити той спосіб дії, який воно здатне викликати, у цьому способі дії й полягатиме для нас усе значення цього твердження. В основі всіх розбіжностей, які ми знаходимо в наших думках – навіть найбільш витончених – лежить такий конкретний факт: жодне з них не є настільки значимим,

щоб застосовуватися як-небудь інакше, ніж у вигляді деяких можливих відмінностей у царині практики. Тому, щоб домогтися цілковитої ясності в наших думках про будь-який предмет, ми повинні тільки поміркувати, які практичні наслідки містить цей предмет, тобто яких ми можемо очікувати від його відчуттів, і до якого виду реагування зі свого боку ми повинні бути готовими. Отже, наші уявлення про ці наслідки – як найближчі, так і віддалені – це все, що ми можемо уявити собі про цей предмет, якщо взагалі таке уявлення має будь-яке позитивне значення.

Чарльз Пірс підкреслює, що пізнавальна діяльність – це не відображення реальної дійсності, а біологічна функція, спрямована на вироблення звички реагувати на навколишні умови. Усвідомлена звичка діяти, функціонувати і йти до мети формується в певні вірування, які є ланцюгом мислення. Зазначимо, принцип Чарльза Пірса «... існувати – значить мати практичні наслідки» означає, що людина – насамперед «діюча» істота [5, с. 129].

Отже, подолання сумніву й досягнення віри буде головною метою пізнання, де процес пізнання, на думку вченого, є не відображенням дійсності в мисленні людини, а знання є не відповідність уявного образу реальності, а подоланням сумніву й досягненням вірування, формуванням звички діяти.

Звернімося до поглядів Вільяма Джеймса, де головним у вченні є поняття довіди, який охоплює все те, із чим ми маємо справу, в основі будь-якої дії лежить досвід як центрова функція в досягненні цілі [1, с. 53]. Також одним із центральних понять у вченні філософа є проблеми людини, де значення всіх філософських проблем визначаються з тієї позиції, яку вони можуть відіграти в житті індивіда. Філософ зазначає, що будь-якого філософа має цікавити світоустрій лише в тому розрізі, яке він має значення для індивіда. Схиляємося ми до того чи іншого філософського напряму не через його істинність, а тому, що воно найбільшою мірою відповідає нашому умонастрою, емоційному станові, нашим інтересам.

Отже, на думку Вільяма Джеймса, необхідно надати перевагу не раціональним доводам розуму, а вірити в будь-яку ідею та цілеспрямовано її реалізувати [1, с. 75]. Відзначимо, що тут прослідковується воля до віри, де, у свою чергу, віра налаштовує на переконання в досконалості ірраціональності і непізнаності навколишнього світу, а з іншого – допомагає комфортно жити в хаосі непов'язаних подій плюралістичного всесвіту. Тому воля до віри визначає успіх людини в теорії та практиці.

Оновлений ідеями й поглядами своїх учителів, Джон Дьюї переосмислює положення колега-прагматистів і на їхній основі формує своє вчення під назвою «інструменталізм». Головною категорією інструменталізму є досвід, у якому суб'єкт і об'єкт стають єдиним цілим. Джон Дьюї в цьому контексті також підкреслює важливе значення раціональної, розумової активності людини в досвіді. Разом із тим поняття «досвід» трактується досить широко, наприклад, досвід, згідно з поглядами вченим, не просто безперервний життєвий потік, а серії ситуацій: «Твердження, що індивідууми живуть у світі, означає конкретно, що вони живуть у серії ситуацій» [8, с. 59]. Тому досвід для Джона Дьюї має найголовнішу мету – спрямованість у майбутнє, адже він націлений на перетворення середовища і прагнення контролювати його в нових напрямках. У зв'язку з цим у досвіді взаємопов'язані реальність (те, що варто змінити) й ідеальність (плани перетворення). Джон Дьюї надає досвіду динамічного характеру, включає в нього всю сферу активної життєдіяльності людини. Досвід складається із проблемних ситуацій, вирішення яких пов'язане з формулюванням рішення в мові, що називається істиною та є за своїм значенням як «корисність». Джон Дьюї вважав, що транс-

формація філософії може стати дієвим інтелектуальним знаряддям у реконструкції досвіду, який, у свою чергу, стимулює індивідуальний інтелектуальний розвиток особистості, реалізація її творчого потенціалу.

Підсумовуючи, зазначимо, що Джон Дьюї розглядав людину як сукупність біологічних і психічних властивостей, особливо підкреслював важливість соціального елемента в розвитку індивіда. Людина для нього – це активна істота, яка перебуває в нерозривному зв'язку із соціальним середовищем. Індивідуальний розвиток особистості тісно пов'язаний із розвитком усього суспільства, а необхідною умовою для розвитку є демократія.

Варто детальніше зупинитися на значенні демократії в суспільстві в ученні мислителя. Джон Дьюї підкреслює, що сутність демократії не у формі правління, політиці, а у способі життя людини, це «форма об'єднання людей, за допомогою якої індивід реалізує себе» [9, с. 79], тому поняття «демократія» в роботах ученого має етичний характер, а не політичний або управлінський. Для Джона Дьюї створення демократичного суспільства неможливе без створення умов для розвитку підростаючого покоління. Джон Дьюї зазначає: «Демократичне мислення не є природно даним. Воно виникає й розвивається саме по собі, це можливо лише в демократичних інститутах, де також виникають труднощі. В основі демократії – навички та знання, що потребують культивування, без якого вони не можуть приборкати природні потреби» [9, с. 123].

На думку вченого, необхідно сформувати в дітей досконалі соціальні навички, і в цьому полягає основна мета освіти: не у відтворенні наявного суспільства, а у створенні кращого суспільства завдяки індивідуальному розвитку його кожного члена. Щоб вирішити це завдання, філософія повинна базуватися на освіті, бо, за словами вченого, «якщо розглядати освіту як процес формування фундаментальних установок – інтелектуальних і емоційних щодо природи та інших людей, то філософію можна визначити як загальну теорію освіти» [6, с. 119]. Тому школам варто розвивати «наукову установку», створювати умови для «спільної діяльності, де людина свідомо використовуватиме інструменти, узгоджуючи свої дії з тим, яке застосування знаходять своїм можливостям і засобам інші люди» [4, с. 212]. Традиційна освіта, як зазначав учений, направлена в минуле, на засвоєння знань попередніх поколінь, а нова освіта повинна орієнтуватися на сучасне й майбутнє, урахувати наявний досвід у дитини та акцентувати увагу на розвиток у неї дослідницьких навичок. Нова школа повинна перетворити незрілі здібності дитини у важливі соціальні навички, необхідні для застосування «наукового методу» в житті.

Узагальнюючи погляди прагматика Джона Дьюї, зазначимо, що процес навчання – це певний досвід, тому нова освіта має орієнтуватися на дитину, бути тісно пов'язаною із самостійними спробами дитини вирішити ті проблеми, які виникають із її власного соціального досвіду. Для цього має бути створене особливе навчальне середовище, яке давало б кожному змогу продовжувати навчання все життя. Наш досвід, підкреслював він, буквально пронизаний цінностями, які ми вибираємо. Інструментальна теорія й покликана вказувати, де варто, а де не варто шукати цінності. Наукові істини й технічні досягнення повинні бути поєднані з людськими цінностями. Прогрес завжди так чи інакше пов'язаний із зусиллями людей, направленими на переоцінку наявних цінностей.

Особливо важливою для Джона Дьюї є гегелівська діалектика, яка допомогла йому подолати одвічний дуалізм понять «індивід» і «спільнота», «тіло» й «мислення», «ідеальне» й «реальне», розглянути їх у діалектич-

ній єдності. Джон Дьюї опинився під сильним впливом експериментальної психології та, зокрема, роботи Вільяма Джеймса «Принципи психології», що являє собою систематичний виклад біхевіористського трактування поведінки і сприйняття людини.

Джон Дьюї вважав одним із головних недоліків сучасної культури наявність дуалізмів, зокрема теорії і практики, досвіду й розуму, почуттів і мислення, морального й фізичного, а також пов'язаний із останнім дуалізм об'єкта науки й об'єкта моралі. Наука, на його думку, має включати людські цінності й відносини. Наука та розум не є чимось, що доповнює досвід, бо розум, як його визначає вчений, є «експериментальний інтелект», який здатний до самокорекції. У більш пізній період свого життя американський філософ критикував учення німецького класичного ідеалізму про розум. Він уважав, що філософія як сучасна наука повинна стати експериментальною. «Перша функція філософії, – писав учений, – раціоналізація можливостей досвіду, особливо колективного людського досвіду» [9, с. 81]. Логіка, яка не може бути суто формальною, повинна прояснювати й систематизувати ті процедури, які дадуть змогу здійснити «реконструкцію» більш ефективно.

Джон Дьюї не лише був теоретиком, а мав педагогічну практику. Звернення до педагогіки як складної науки філософ починає в 1894 р., коли очолює кафедру філософії в Чикаго, а саме став керівником деканату факультету філософії, психології та педагогіки. Можемо вважати, що інтеграція філософії, психології та педагогіки вплинули на переосмислення вченим традиційної системи навчання й формування інноваційних підходів до її реформування. Від початку відзначимо, що на становлення Джона Дьюї як реформатора в педагогіці вплинули філософські та педагогічні погляди Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Й. Гербарта, Ф. Фребеля. Тому вже в 1895 р. Джон Дьюї відкриває першу експериментальну школу-лабораторію в США, уважається, що це також була перша досвідна школа «прогресивістського» виховання. У цей самий час також виходить праця «Моє педагогічне кредо», де він викладає основні погляди на розвиток і освіту молоді. Надалі він випускає у світ ще кілька робіт, у яких були викладені його погляди на філософію педагогіки, основи психології, етики та його досліді, які він провів в експериментальній школі, а саме: «Школа і суспільство» (1899), «Дитина і програма навчання» (1902), «Психологія» (1886), «Вивчення етики» (1894), «Психологія і суспільна практика» (1901) [8, с. 121]. У них Джон Дьюї формує свою практичну педагогіку й ширше пояснює психологічні та філософські ідеї, на яких вона ґрунтується. Він порушує такі питання, як етапи підвищення кваліфікації й навчання дітей, ставлення дітей до різних предметів навчальної програми, а також важливість історії та географії як інструментів для надання допомоги учням для розвитку власних інтересів.

Варто зазначити, що переконання вченого про те, що наука – універсальний засіб людського вдосконалення й удосконалення суспільства, водночас викликає занепокоєння щодо виникнення нової форми технологічної схоластики, де застосування детерміністичних понять фізичних наук до вирішення соціальних питань майже нівелює індивідуальність і якість життя. Маніпуляції в економічних і політичних цілях для досягнення ефективності стають нормою життя. Джон Дьюї розумів деґуманізаційний ефект такої інструментальної раціональності й не раз виступав проти намагання механізувати й контролювати всі сфери життя. Завдяки впливу Джона Дьюї, його активній науковій і педагогічній діяльності, прагматизм, який стверджує, що ідеї істинні, якщо вони корисні в певній конкретній ситуації, а стандартом моральної істини є її ефективність, став основною філо-

софською течією в США, основою американського способу життя.

Джон Дьюї був одним із найяскравіших ідейників свободи й демократії, теоретиком і практиком водночас. Чарльз Френкел, професор Колумбійського університету, зазначав, що зараз важко повірити, що це була людина, а не заклад, філософ, а не суспільний рух, настільки впливова була особистість і настільки значимі були філософські доробки Джона Дьюї [7, с. 169]. Варто зазначити, що вчений до останніх днів свого життя займався науковою діяльністю, викладав майже 65 років, виклав новий науковий погляд на філософію прагматизму, далеко випереджаючи своїх однодумців і колег.

Отже, на сьогодні актуально визначити місце Джона Дьюї в історико-філософському контексті, урахувавши його досягнення як філософа-теоретика, громадського діяча і практика, а вивчення праць Джона Дьюї, його наукової та педагогічної діяльності зумовлене необхідністю філософського переосмислення шляхів удосконалення суспільства через удосконалення системи освіти, яку вчений уважав основною ланкою у формуванні нової людини та розвитку демократичного суспільства.

Література

1. Джеймс В. Прагматизм / В. Джеймс. – К. : Видавничий дім Альтернативи, 2000. – 144 с.
2. Дьюї Дж. Психологія і педагогіка мислення / Дж. Дьюї ; пер. с англ. Н.М. Никольской. – М. : Совершенство, 1997. – 208 с.
3. Дьюї Дж. Реконструкція в філософії / Дж. Дьюї ; пер. с англ. М. Занадворов, М. Шиков. – М. : Логос, 2001.
4. Пирс Ч.С. Начала прагматизма / Ч.С. Пирс. – СПб. : Алетейя, 2000. – 316 с.
5. Хлуднева С.В. Джон Дьюї и Артур Лавджой: борьба за академические свободы / С.В. Хлуднев // Вопросы философии. – 2004. – № 12. – С. 164–172.
6. Шарвадзе Б.А. Философия Джона Дьюи от формирования инструментализма до программы реконструкции философии / Б.А. Шарвадзе. – Тбилиси : АКОЛАІА, 1995. – 199 с.
7. Юлина Н.С. Джон Дьюи / Н.С. Юлина // Философы XX века. – М. : Искусство, 1999. – С. 53–78.
8. Dewey J. Philosophy and Civilization / J. Dewey. – N. – Y., 1931. – 170 p.
9. Dewey J. Democracy and Education / J. Dewey. – New York : The Free Press, 1966. – P. 152–153.

Анотація

Розпутна М. В. Джон Дьюї як науковець, філософ та освітянин. – Стаття.

У статті розглядається становлення американського вченого Джона Дьюї як науковця, вплив на його філософські та педагогічні погляди вчителів, викладачів. Також вивчаються основні погляди вченого на прагматизм, освітню діяльність, філософію й демократію. Актуальним і важливим залишається визначання ролі постаті Джона Дьюї в історико-філософському контексті як прагматика та наукового діяча ХХ століття.

Ключові слова: наука, прагматизм, інструменталізм, педагогіка, школа, освіта, філософія освіти, історія філософії.

Аннотация

Распутная М. В. Джон Дьюи как ученый, философ и педагог. – Статья.

В статье рассматривается становление американского ученого Джона Дьюи как ученого, влияние на его философские и педагогические взгляды учителей, преподавателей. Также изучаются основные взгляды американского философа на прагматизм, образовательную деятельность, философию и демократию. Актуальным и важным остается определение роли Джона Дьюи в историко-философском контексте как прагматика и научного деятеля ХХ века.

Ключевые слова: наука, прагматизм, инструментализм, педагогика, школа, образование, философия образования, история философии.

Summary

Rasputnaya M. V. John Dewey as a scientist, philosopher and educator. – Article.

This article deals with John Dewey's formation as a scientist and the impact of his teachers on his philosophical and pedagogical views. It also addresses his basic views on pragmatism, education, philosophy and democracy. Defining the role of John Dewey in historical and philosophical context as pragmatist and scientist of twentieth century remains relevant and important.

Key words: science, pragmatism, instrumentalism, education, school, philosophy of education, history of philosophy.